

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра психології, філософії та суспільних наук**

С.В. Копилова, О.О.Власенко

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОХОДЖЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ (ОЗНАЙОМЧОЇ) ПРАКТИКИ**

для здобувачів вищої освіти зі спеціальності С4 Психологія

Київ – 2025 рік

УКЛАДАЧІ: доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології, філософії та суспільних наук Світлана КОПИЛОВА

доцент, доктор психологічних наук, доцент кафедри психології, філософії та суспільних наук Олена ВЛАСЕНКО

Рецензент: професор, доктор психологічних наук, професор кафедри психології, *філософії та суспільних наук* Ольга ДРОБОТ

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних наук Протокол № 1 від 25.08.2025

Методичні рекомендації схвалено на засіданні навчально-методичної ради навчально-наукового гуманітарного інституту

Протокол № 8 від 27.08.2025р.

Голова НМР ННГІ

Сергій ГУБАРЄВ

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. Загальні положення	4
2. Структура практики	5
3. Зміст практики	6
4. Організація проведення навчальної (ознайомчої) практики	7
4.1. Бази практик.	7
4.2. Керівництво практикою	7
4.2.1. Обов'язки здобувачів практикантів під час проходження практики	7
4.2.2. Обов'язки керівника практики від університету	8
4.2.3. Обов'язки керівника практики від бази практики	8
4.3. Перелік звітної документації	9
4.4. Форми і методи контролю проходження практики	10
4.5. Оцінювання результатів проходження практики	10
4.6. Шкала відповідності оцінок	12
5. Методичні рекомендації до проходження практики та оформлення звітної документації.	13
5.1. Рекомендації щодо виконання професійно-орієнтованого завдання	13
5.2. Методичні рекомендації щодо виконання індивідуального завдання	14
5.3. Методичні рекомендації щодо участі в інтерактивних зустрічах з професіоналами і експертами в галузі психології	15
5.4. Рекомендації щодо заповнення щоденника практики	16
6. Список рекомендованих джерел	17
Додаток А.Зразок характеристики психологічної служби як системи	18
Додаток Б. Зразок звіту за результатами віртуальної екскурсії	

ВСТУП

Практика здобувачів освіти у цілісному освітньому процесі спрямована на: оволодіння різноманітними видами професійної діяльності; самовдосконалення та професійний розвиток; отримання особистого досвіду роботи у різних професійних ролях. Навчальна практика стає початковою ланкою практичного засвоєння професії психолога. В організації практики здобувачів освіти спеціальності «Психологія» враховується відповідність цілей і задач практики рівню та ступеню підготовки здобувачів освіти. Проходження навчальної ознайомчої практики спирається на вивчення дисциплін «Вступ до спеціальності», «Загальна психологія з практикумом».

Мета практики: ознайомлення із загальною структурою системи психологічної служби в Україні, функціональними обов'язками практичного психолога, умовами його професійної діяльності; забезпечення адаптації студентів у сфері майбутньої професійної діяльності

Завдання навчальної (ознайомчої) практики.

- формування світогляду майбутнього психолога на рівні уявлень, початкових знань та навичок у сфері психологічної допомоги населенню;
- ознайомлення з цілями і завданнями, структурою і основними напрямками діяльності служб, що надають психологічну допомогу;
- ознайомлення з інноваційним досвідом роботи психологів у державних службах;
- апробація навичок спілкування з професійних питань;
- забезпечення адаптації здобувачів освіти у сфері професійної діяльності.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

У результаті проходження навчальної ознайомчої практики здобувач освіти повинен **знати**:

- організаційно-правове забезпечення діяльності установи чи організації (структура, підрозділи, персонал та його обов'язки)
- методичне забезпечення діяльності установи/організації (регламентуючі і методичні документи, вимоги до звітної документації)
- види діяльності практичного психолога
- особливості комунікації з клієнтом та колегами
- етичні принципи діяльності практичного психолога у взаємодії з клієнтом

Вміти:

- обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел;
- формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження;
- презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефаківців;
- знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

Мати компетентності:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- навички міжособистісної взаємодії;
- здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології;
- здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання);
- здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формувати аргументовані висновки та рекомендації;
- здатність дотримуватися норм професійної етики;
- здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

2. СТРУКТУРА ПРАКТИКИ

Навчальна ознайомча практика бакалаврів складається з трьох змістовних модулів загальної кількістю 90 годин. Перелік змістовних модулів та кількість годин для здобувачів освіти наведені у таблиці

№ п/п	Навчальні елементи	Кількість годин
1	Модуль 1. Організаційно-правовий (загальна характеристика бази практики та професійний статус практичного психолога) – організаційно-правове забезпечення діяльності установи чи організації (структура, підрозділи, персонал та його обов'язки, регламентуючі документи) – методичне забезпечення діяльності установи/організації (методичні документи, вимоги до звітної документації).	30
2	Модуль 2. Професійно-практичний - Види діяльності практичного психолога - Методи і засоби надання психологічної допомоги - вивчення інноваційного досвіду роботи практичних психологів з новими категоріями клієнтів	30
3	Модуль 3. Професійно-етичний – вербальна і невербальна взаємодія з клієнтом та колегами – етичні принцип діяльності практичного психолога та особливості їх реалізації у взаємодії з клієнтом та колегами	30
4	Разом	90

3. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Змістовий модуль 1 . Організаційно-правовий (загальна характеристика бази практики та професійний статус практичного психолога)

Завдання 1. Ознайомлення з особливостями організаційно-правового забезпечення діяльності установи чи організації : структура, основні підрозділи закладу чи установи, де проходить практика; персонал та його обов'язки. Аналіз проблем, на послаблення яких, направлена діяльність закладу/установи як соціального інституту, та основних напрямів діяльності закладу чи установи. Ознайомлення з особливостями професійної діяльності психолога

Види діяльності практиканта: вивчення нормативних документів, спостереження під час екскурсії, бесіди з персоналом установи, аналіз матеріалів, представлених на офіційному сайті (у тому числі фотозвітів та зразків професійної документації)

Змістовий модуль 2. Професійно-практичний

Завдання 2. вивчення інноваційного досвіду роботи практичних психологів з новими категоріями клієнтів – учасниками бойових дій, внутрішньо переміщеними особами, жертвами насильства тощо в кризових умовах

Види діяльності практиканта: участь в інтерактивній зустрічі з професіоналами-практиками та експертами в галузі психології, постановка питань та ведення дискусії з учасниками зустрічі ; бесіда з персоналом установи під час екскурсій

Змістовий модуль 3. Професійно-етичний

Завдання 3. Професійна комунікація: технічні й етичні аспекти

Під час екскурсій і інтерактивних зустрічей важливо з'ясувати:

- особливості вербального й невербального спілкування у професійній діяльності психолога
- психологічні особливості взаємодії в системах «психолог-клієнт», «психолог-психолог»
- психологічні особливості спілкування персоналу між собою, здобувачів освіти з персоналом, здобувачів освіти між собою
- професійно-етичні питань, які виникають у діяльності практичного психолога
- прояви реалізації етичних принципів діяльності практичного психолога у взаємодії з клієнтом

Види діяльності практиканта: спостереження, бесіди з персоналом установи, постановка питань психологу

4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ (ОЗНАЙОМЧОЇ) ПРАКТИКИ

Організація проведення навчальної (ознайомчої) практики ґрунтується на двох основних формах роботи:

- 1) екскурсії, що супроводжуються спостереженням, бесідами з персоналом, вивченням нормативно-правової й методичної літератури
- 2) інтерактивні зустрічі з професіоналами-практиками та експертами в галузі психології

Екскурсії є невід'ємною складовою навчальних практик, що допомагають сформувати цілісне уявлення про майбутню професію. Екскурсії під час навчальної (ознайомчої) практики - це форма освітньої діяльності, що передбачає відвідування підприємств, установ, соціальних/психологічних служб для вивчення процесів у реальних умовах. Вони розширюють світогляд, демонструють структуру бази практики, технології надання психологічної допомоги населенню, поєднуючи теорію з практикою.

Під час організації екскурсій обов'язковим є проведення цільового інструктажу з техніки безпеки. У ході екскурсії практиканти ведуть спостереження, записують інформацію або збирають матеріал для подальшого виконання професійно-орієнтованого завдання: складання характеристики психологічної служби як системи.

Інтерактивні зустрічі з психологами-практиками — це ключовий елемент професійної підготовки, що поєднує теорію з реальними кейсами, підвищуючи компетентність студентів. Ці заходи включають обговорення практичних ситуацій, аналіз ринку праці та зворотний зв'язок від роботодавців, що допомагає формувати кар'єрну траєкторію. Ці зустрічі сприяють кращому розумінню професії та підготовці до майбутньої діяльності.

4.1. Бази практик

Базою проходження практики є кафедра психології, філософії та суспільних наук.

У період практики передбачені дві екскурсії в заклади системи соціального обслуговування і соціального захисту (притулки для дітей, інтернатні заклади, реабілітаційні центри, центри соціально-психологічної допомоги, центри для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді, центри соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з обмеженими можливостями тощо) та чотири інтерактивні зустрічі з професіоналами-практиками й експертами в галузі психології.

4.2. Керівництво практикою

4.2.1. Обов'язки здобувачів-практикантів під час проходження практики

- участь у настановній та підсумковій конференціях
- своєчасне прибуття на базу практики; проходження інструктажу з охорони праці та дотримання правил охорони праці та техніки безпеки;

вивчення та дотримання правил внутрішнього трудового розпорядку бази практики

- ознайомлення та виконання в повному обсязі завдань, передбачених програмою практики
- розробка та затвердження у керівника практики від кафедри індивідуального плану з проходження практики;
- погодження з керівником практики від підприємства графіку виконання програми та суворе його дотримання
- дотримання норм поведінки та принципів Кодексу психологів
- виконання розпоряджень адміністрації бази практики та керівників практики
- своєчасна підготовка та подання на перевірку документації з практики; за день до закінчення строку практики одержати відгук-оцінку керівника практики від підприємства
- написання, оформлення та захист звіту з практики

4.2.2. Обов'язки керівника практики від університету

- Організація та проведення настановної конференції, ознайомлення з програмою практики та вимогами до оформлення документації, призначення старост груп, проведення інструктажу з охорони праці, підготовка і надання на базу практики направлення та програму практики
- Надання допомоги в організації і плануванні заходів практики, складанні індивідуальних завдань
- Забезпечення оперативного зв'язку зі студентами та підтримання контакту з керівником від бази практики, сприяння своєчасному вирішенню проблемних ситуацій
- Контроль ходу практики та оцінювання роботи здобувачів освіти після завершення практики
- Складання характеристики-відгуку, перевірка документації з практики, прийняти у складі комісії залік

4.2.3. Обов'язки керівника практики від бази практики

- Організація підготовки і видання наказу про зарахування студентів на практику;
- Організація робочого місця та створення матеріально-технічних умов проходження практики
- Проведення інструктажу з техніки безпеки
- Складання графіку проходження здобувачами освіти практики
- Забезпечення необхідною інформацією, нормативними та іншими матеріалами; допомога у підборі матеріалів для виконання завдань; залучення до участі у поточній роботі, яка відповідає завданням практики
- Контроль дотримання здобувачами-практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку, трудової дисципліни та правил безпеки
- Складання характеристики-відгуку

4.3. Перелік звітної документації:

Проходження навчальної ознайомчої практики не передбачає оформлення звіту. Але студентами мають бути надані виконані у письмовій формі: 1) характеристика психологічної служби як системи; 2) індивідуальне завдання з практики. Звітна документація складається з таких документів.

Після закінчення практики протягом трьох робочих днів здобувач освіти повинен подати на кафедру:

1. Щоденник практики, підписаний керівником практики від підприємства та завірений печаткою підприємства (усього – три печатки);
2. Професійно-орієнтоване завдання: Характеристика психологічної служби як системи
3. Індивідуальне завдання: звіт за результатами віртуальної екскурсії

Професійно-орієнтоване завдання: скласти характеристику психологічної служби як системи

Характеристика служби: опис умов виникнення соціальної служби, визначення завдань, що вимагають рішення за допомогою спеціалістів соціальної служби; опис особливостей функціонування даної служби. Виділити нормативно-правові положення, які найчастіше застосовуються у роботі практичного психолога служби

Характеристика основних категорій клієнтів служби або недержавної організації: визначення основних категорій клієнтів; визначення типових проблем клієнтів; визначення правил організації та надання допомоги клієнтам

Характеристика професійного статусу практичного психолога: аналіз нормативних документів, що регламентують діяльність психолога; функціональних обов'язків практичного психолога; режиму роботи практичного психолога. Проаналізувати план роботи практичного психолога на місяць. Встановити відповідність основним професійним функціям

Характеристика системи взаємодії «практичний психолог-клієнт»: встановлення первинного контакту; дотримання професійної етики; короткотермінова і довготермінова допомога. Навести 2 приклади застосування етичних принципів у роботі психолога

Індивідуальне завдання з практики

Індивідуальне завдання з практики на 1 курсі передбачає віртуальну екскурсію у заклад психологічного спрямування. На вибір пропонується два заклади:

- Комунальна установа Київський міський центр соціально-психологічної допомоги
- Центр для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді

За бажанням здобувач-практикам може запропонувати свій варіант, попередньо узгодивши його із керівником від бази практики.

4.4. Форми і методи контролю проходження практики

Контроль проходження практики здійснюється шляхом: перевірки індивідуального плану проходження практики, перевірки присутності на настановній конференції, на всіх екскурсіях та інтерактивних зустрічах; перевірки якості оформлення звітної документації. Після закінчення практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання професійно орієнтованого та індивідуального завдання, передбачених програмою практики.

Форма контролю для навчальної практики - залік.

4.5. Оцінювання результатів проходження практики

Здобувачі освіти повинні вести щоденник з практики встановленого зразку, в якому висвітлюються етапи роботи та їх зміст. За один день до завершення практики студенти-практиканти здають керівникам від університету всі документи в електронному вигляді для попередньої їх оцінки. *Упродовж тижня* після завершення практики на кафедрі психології, філософії та суспільних відбувається підсумкова конференція, на якій студенти перед комісією захищають матеріали практики. До захисту практики допускаються студенти, які повністю виконали завдання програми практики та вчасно оформили звітну документацію.

Під час оцінки результатів практики враховується:

- 1) присутність на настановній та підсумковій конференції з практики (10б.)
- 2) оцінка керівників практики від бази практики та від університету; надана характеристика, яка враховує присутність на всіх заходах, особистісні і професійні якості практиканта (30б.)
- 3) якість ведення щоденника (20б), виконання завдань для самостійної роботи (10б.), індивідуального завдання з практики (10 б.)
- 4) Своєчасність подання звітної документації та захист результатів практики (20б)

Критерії оцінювання якості ведення щоденника (20б.)

	Позитивна оцінка	Скоріше позитивна, ніж негативна	середня	Скоріше негативна, ніж позитивна	Негативна оцінка
Правильність назв, посад, прізвищ керівників	4	3	2	1	0
Конкретизація завдань та видів роботи	8	6	4	2	1
Рефлексивний характер ведення	8	6	4	2	1

робочих записів					
--------------------	--	--	--	--	--

Критерії оцінювання завдання самостійної роботи

Критерії оцінювання характеристики психологічної служби як системи (10б)

	Позитивна оцінка	Скоріше позитивна, ніж негативна	середня	Скоріше негативна, ніж позитивна	Негативна оцінка
Дотримання вимог щодо структури опису	3	2,5	2	1,5	1
Повнота опису та індивідуальний стиль викладення	3	2,5	2	1,5	1
Відображення особливостей професійної діяльності психолога в додатках (зразки документації)	4	3	2	1	0

Критерії оцінювання індивідуального завдання

Критерії оцінювання звіту за результатами віртуальної екскурсії (10б)

	Позитивна оцінка	Скоріше позитивна, ніж негативна	середня	Скоріше негативна, ніж позитивна	Негативна оцінка
Відповідність структури наданому зразку і рекомендаціям	3	2,5	2	1,5	1
Повнота відображення особливостей діяльності	3	2,5	2	1,5	1

психолога					
Самостійність суджень та стиль викладу матеріалу	4	3	2	1	0

Розподіл балів, які отримують студенти наведений у таблиці 2.

Таблиця 2 – Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Хід виконання практики				Завдання самостійної роботи	Індивідуальне завдання	Своєчасність подання звітної документації та захист результатів практики	Сума
ЗМ 1	ЗМ 2	ЗМ 3	Ведення щоденника	Характеристика психологічної служби як системи			
15	15	10	20	10	10	20	
60%				40%			100 %

4.6. Шкала відповідності оцінок

Шкала оцінювання результатів підсумкового контролю, що використовується в Університеті

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою		Значення оцінки
		для екзамену	для заліку	
A	90 - 100 балів	«відмінно»/ «excellent»	«зараховано»/«passed»	Відмінно - відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	80 - 89 балів	«добре»/ «good»		Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75 - 79 балів			Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
	69 - 74 балів			Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із

D		«задовільно»/ «satisfactorily»		значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60 - 68 балів			Достатньо - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	30-59 балів	«незадовільно»/ «unsatisfactory» (з можливістю повторного складання)	«не за- рахован о»/ «failed»	Незадовільно - потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки
F	1-29 балів	«незадовільно»/ «unsatisfactory» (з обов'язковим повторним курсом)		Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота з повторним вивченням курсу

5. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ ТА ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

5.1. Рекомендації щодо виконання професійно орієнтованого завдання

При описі «ключових» соціальних проблем, що вирішує служба рекомендується надати інформацію про передумови створення служби та зміни, яких вона зазнала протягом періоду функціонування. Бажано також використати статистичні матеріали. Наприклад, навести дані стосовно того, яка кількість людей охоплена послугами служби, яка кількість послуг надана. (статистичне підтвердження). Важливо звернути увагу на те, чим ця служба (організація, установа) відрізняється від інших, які виконують схожі функції.

Важливо розрізняти: нормативно-правові документи, якими керується психологічна служба і нормативно-правові документи, якими керується психолог. У першому випадку це може бути Статут, Положення тощо. У другому випадку, - це посадові обов'язки, інструкції, стандарти надання послуг тощо.

Обов'язково слід виділити й охарактеризувати основні категорії клієнтів психологічної служби та їхні типові проблеми. З одного боку, ця інформація міститься у нормативно-правових документах, з іншого, - доцільно провести бесіду з фахівцями, щоб з'ясувати специфіку того, як нормативні положення реалізуються на практиці. Доцільно звернути увагу на нетипові випадки, на виникнення нових категорій клієнтів, на виникнення потреби у нових видах послуг.

Надаючи характеристику професійному статусу практичного психолога насамперед уважно ознайомтесь з нормативними документами, що

регламентують його діяльність. Зверніть увагу на особливості режиму роботи, вимоги до планування та звітності. Також доцільно з'ясувати можливості професійного росту та форми підвищення кваліфікації. Обов'язково ознайомтесь з планами роботи на місяць, на рік. Зверніть увагу на те, як у плануванні відображені професійні функції практичного психолога, які з них зустрічаються найчастіше.

У характеристиці системи взаємодії «Практичний психолог-клієнт» насамперед має бути відображена інформація про особливості встановлення первинного контакту: яку позицію займає психолог (директивну, нейтральну тощо), як він використовує невербальну комунікацію, які специфічні техніки встановлення контакту використовуються за потреби. Особливу увагу приділіть етичним аспектам взаємодії. Пригадайте принципи професійної діяльності психолога, зафіксовані в Етичному кодексі. Як вони втілюються на практиці? Виділіть два найбільш демонстративні випадки та опишіть їх.

5.2. Методичні рекомендації щодо виконання індивідуального завдання

Індивідуальне завдання з практики на 1 курсі передбачає віртуальну екскурсію у заклад психологічного спрямування. На вибір пропонується два заклади:

- Комунальна установа Київський міський центр соціально-психологічної допомоги
- Центр для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді

За бажанням здобувач-практикам може запропонувати свій варіант, попередньо узгодивши його із керівником від бази практики.

Участь у віртуальній екскурсії передбачає такі види робіт:

- 1) ознайомлення з нормативно-правовими засадами діяльності установи/організації

Типове положення про Центр соціально-психологічної допомоги.

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/741-2017-%D0%BF#n16>

Типове положення про Центр для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді URL:
<https://www.kmu.gov.ua/npas/29292948>

- 2) відвідування офіційної сторінки установи/організації, ознайомлення з матеріалами, які там розміщені, фокусування уваги на особливостях професійної діяльності психолога

<https://www.facebook.com/p/%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80-%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE-%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97-%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B8-61553322943674/>

- 3) <https://www.facebook.com/p/%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80-%D0%B4%D0%BB%D1%8F-%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%B9-%D1%82%D0%B0-%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%96-100045208453940/>
- 4) перегляд візуальних матеріалів, які репрезентують практики надання психологічної допомоги в закладі, що відвідується
Комунальна установа Київський міський центр соціально-психологічної допомоги:
<https://youtu.be/pQMPg8aKKJo?si=Lt6QOI8kAIN0dkQZ>
<https://youtu.be/5WgjGVPkh7c?si=z9Sl88eG6Rq-vV-O>
Центр для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді:
https://youtu.be/MQaAbXYeJsI?si=TBRU_PznceYLcbi4
https://youtu.be/f2oH_Y-wXvw?si=hRnIBzeRPh34oo9F
- 5) складання характеристики психологічної служби як системи за схемою: характеристика служби, характеристика основних категорій клієнтів служби, характеристика професійного статусу практичного психолога, характеристика системи взаємодії «практичний психолог-клієнт»
Рекомендується провести пошукову роботи й розширити перелік візуальних матеріалів і сайтів, на яких оприлюднена інформація про діяльність закладу/установи, що відвідується. Зразок виконання індивідуального завдання наведено у додатку Г.

5.3. Методичні рекомендації щодо участі в інтерактивних зустрічах з професіоналами і експертами в галузі психології

Інтерактивні зустрічі з професіоналами — це формат навчання та практики, що передбачає прямий діалог, обмін досвідом, розбір реальних кейсів та запитання-відповіді в режимі реального часу. Вони допомагають швидко отримати прикладні знання, емоційно залучити аудиторію та налагодити професійні зв'язки (networking). Це не тільки спосіб ознайомитись з інноваційним досвідом, але і можливість пошуку власної професійної ідентичності.

У межах Тижня психології на кафедрі психології, філософії та суспільних наук організовані інтерактивні зустрічі з професіоналами й експертами у галузі психології. Щоб така зустріч була продуктивною, доцільно звернути увагу на такі моменти:

1. Учасники зустрічі не лише споживають інформацію, а й задають питання під час виступу

2. Якщо вас зацікавила порада або методика, не втрачайте можливість більше дізнатись про неї тут і тепер, поставте конкретизуюче питання в режимі реального часу.
3. Реальні історії з професійного життя завжди цікаві. Зверніть увагу на те, у чому полягає інноваційність підходів, що використані практиками.

5.4. Рекомендації щодо заповнення щоденника практики

Перед початком практики студент має отримати:

- направлення на практику (за необхідності);
- індивідуальне завдання;
- програму практики;
- щоденник з практики

Протягом всього періоду практики здобувачем освіти ведеться «Щоденник практики». На початку практики мають бути заповнені: титульна сторінка, сторінка про прибуття на базу практики, індивідуальне завдання на практику, календарний план.

У кінці кожного дня практики робиться відмітка про виконання плану проходження практики, а за необхідності – до плану вносяться зміни.

На п'ятій сторінці щоденника «Робочі записи під час практики» зазначаються напрямки та методи роботи, з якими ознайомилися; занотовуються результати ведення дискусії з професіоналами-практиками, свої враження про роботу психолога; вказується переглянута література з певної тематики; висловлюються зауваження щодо ходу практики тощо. Робочі записи мають відображати зміст робіт, виконаних протягом дня, опис подій дня, ділових контактів, особистих спостережень. Рекомендується оформити цю сторінку у вигляді таблиці:

ПОДІЇ ДНЯ	КОМЕНТАРІ	ОСЬ ЩО ЦІКАВО...
Опис зустрічей, контактів, подій дня, виконаних доручень, утруднень, що виникли, відкриттів нового. Роздуми, пов'язані з подіями дня, оцінка його корисності і пізнавальної цінності, своєї участі у подіях	Текст, який з різних причин не відображено у першому стовпчику; післямова, роздуми через деякий час, питання, що виникли протягом дня і потребують додаткових пояснень, читання літератури, обговорення з керівниками практики або викладачами	Уточнення того, що здійснило велике враження, вразило своєю несподіваністю, незвичністю або навпаки повсякденністю

Ведення щоденника допомагає структурувати враження, накопичені протягом дня та визначити найбільш актуальні проблеми; зафіксувати питання, що потребують пояснення фахівців-практиків або викладачів, труднощі, з якими довелося зустрітись.

6. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бочелюк В.Й., Зарицька В.В. Психологія: вступ до спеціальності. Навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 288 с.
2. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості: Навч. посіб. Для студ. ст. курсів психол. фтів та відньюнтів. Харків: Фоліо, 2006. 237 с.
3. Вступ до спеціальності / Укладачі Л.І. Подшивайлова, Н.В., Старинська. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка , 2014. 29 с.
4. Дуткевич Т. В. Практична психологія: вступ до спеціальності : навч. посібник / Т. В. Дуткевич, О. В. Савицька.— 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 254 с.
5. Коропецька О.М. Психологічні основи професійної орієнтації та самореалізації особистості: Навчальний посібник. Київ : КНТ, 2016. 438 с.
6. Петухова М. Ю. Заушнікова, О. О. Нежинська, Н. В., Костевська. Психологія: вступ до спеціальності. Навчальний посібник. Ірпінь. 2024. 192 с.
7. Туриніна О.Л. Проблеми формування психологічної культури у старшокласників // Проблеми вищої педагогічної освіти: Зб. матеріалів Міжнародної конференції. Тернопіль. 2015. С. 27-39.
8. Чепелева Н. Розвиток професійної компетентності майбутніх практичних психологів // Міжнар. семінар з гуманістичної психології та педагогіки: Тези доп. і повідомл. (Рівне, 15–17 черв. 1998 р.). Рівне, 2005. С. 106. 1

Інформаційні ресурси

- Сайт Таврійського національного університету ім.В.І.Вернадського <https://tnu.edu.ua/normativni-dokumenti-osvitnogo-procesu-universitetupolozenna/>
- Періодичні видання ТНУ. Вчені записки Таврійського національного університету ім..В.І.Вернадського URL: <https://psych.vernadskyjournals.in.ua/>
- Нормативно-правова база. Психологічний супровід та соціально-педагогічна робота. Лист МОН від 16.07.2021 № 1/9-363 “Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти у 2021/2022 н. р.” URL: <https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovod-ta-sotsialno-pedahohichna-robota>
- Психологічна служба закладів освіти. URL: <https://psychologdcpp.in.ua/blanki/>

Зразок характеристики психологічної служби як системи

Центр соціально-психологічної реабілітації дітей № 1

Центр соціально-психологічної реабілітації дітей (далі - центр) є установою соціального захисту, призначеною для довготривалого (стаціонарного) або денного утримання дітей віком від 3 до 18 років, які знаходяться у складних життєвих ситуаціях.

Метою центру є надання цим дітям комплексної допомоги у сферах соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, правової та інших видів підтримки.

У своїй роботі центр керується Конституцією та законами України, нормативними актами Президента та Кабінету Міністрів України, рішеннями відповідних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, а також положенням, що регулює діяльність центру.

Центр має перед собою основні завдання:

- Надання комплексної допомоги дітям в сферах соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, правової та інших видів підтримки.
- Проведення психолого-педагогічної корекції, враховуючи індивідуальні потреби кожної дитини.
- Створення умов для отримання освіти дітьми, враховуючи їхній рівень підготовки.
- Підтримка формування власної життєвої позиції у дітей для подолання асоціальних звичок.
- Здійснення трудової адаптації дітей з урахуванням їхніх інтересів та можливостей.
- Розроблення рекомендацій щодо соціально-психологічної адаптації дітей для педагогічних та соціальних працівників і батьків.

У складі центру функціонують такі підрозділи:

Відділення соціальної, психологічної та педагогічної діагностики і реабілітації. Аналізує стан педагогічної занедбаності дитини, надає соціально-психологічну допомогу, сприяє органам опіки та піклування у подальшому влаштуванні дітей, проводить роботу щодо встановлення місця проживання батьків, родичів, опікунів (піклувальників) дитини тощо.

Лікувально-профілактичне відділення. Проведення оцінки їх фізичного та психічного розвитку; проведення терапії загальних нервово-психічних відхилень; здійснення контролю за організацією та режимом харчування в закладі, дотриманням санітарно-епідемічних вимог.

Юридична служба. Надає дітям, їх батькам, опікунам (піклувальникам), прийомним батькам та батькам-вихователям консультації з правових питань; звертається з клопотанням до відповідних органів, установ та організацій щодо захисту прав та інтересів дітей (житлові, майнові права тощо).

Служба “Телефон довіри для дітей”. Надає телефонні консультації з соціальних, психологічних, педагогічних, правових та інших питань життєдіяльності дітей.

Прийняття дітей до центру : До центру приймаються діти, які опинилися у складних життєвих обставинах, такі як ті, що перейшли з притулків для неповнолітніх, залишилися без сімейного оточення чи були жертвами насильства, і вони потребують соціально-психологічної допомоги.

Процес прийняття дітей до центру здійснюється на підставі висновку психолого-медико-педагогічної комісії. Це відбувається за участю служби у справах неповнолітніх, яка базується на місці розташування центру, та за клопотанням органів опіки та піклування, управління освітою, у справах сім'ї та молоді, центрів соціальних служб для молоді, кримінальної міліції у справах неповнолітніх, притулків, або ж за зверненням батьків.

Всі діти, які потрапляють до центру, фіксуються в журналі обліку. Для кожного з них заповнюють обліково-статистичні картки відповідно до форми, визначеної Державним комітетом з питань сім'ї, молоді та спорту. Цей процес має на меті систематичний облік та статистичний контроль за всіма прийнятими дітьми, щоб забезпечити ефективну допомогу та відстеження їхнього розвитку в межах центру.

Характеристика основних категорій клієнтів служби. Як вже було сказано раніше Центр соціально-психологічної реабілітації дітей №1 служби у справах дітей і сім'ї виконавчого органу Київської міської ради (КМДА) призначений для тимчасового (9 місяців) розміщення дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування, тимчасово вилучених із біологічної сім'ї, повернутих із опіки або усиновлення, знайдених на вулиці та інших категорій дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах. У центрі діти віком від 3 до 18 років.

У центрі формуються групи, в яких не більше 10 осіб, і діти об'єднуються за віком, принципом родинності, а також за характером і ступенем соціально-психологічної дезадаптації. У випадках, коли це необхідно, групи можуть бути комплектовані дітьми різного віку.

Групи тривалого (стаціонарного) перебування створюються для дітей, які потребують тривалої соціально-психологічної реабілітації. Діти з цих груп можуть навчатися у загальноосвітніх навчальних закладах різних типів, що розташовані поблизу центру, або використовувати індивідуальні навчальні програми. Групи денного перебування формуються з дітей, які проживають у сім'ях, інтернатних закладах та інших місцях, і вони потребують комплексної допомоги у соціальній, психологічній, педагогічній, медичній, правовій та інших аспектах. Дитина може перебувати у центрі протягом часу, необхідного для її реабілітації, але не більше ніж 9 місяців у разі стаціонарного перебування та 12 місяців — денного перебування. Строк перебування дитини у центрі визначається психолого-медико-педагогічною комісією за погодженням з відповідною службою у справах неповнолітніх. Ці заходи спрямовані на забезпечення відповідної підтримки та реабілітації дітей в залежності від їхніх потреб та життєвих обставин.

На кожну дитину, зараховану до групи тривалого (стаціонарного) перебування, заводиться особова справа. У якій розміщуються такі документи, наприклад, як: направлення, видане відповідною службою у справах неповнолітніх; медична картка дитини (форма № 026/у); виписка з історії хвороби з результатами медичного обстеження, у тому числі лабораторних аналізів крові, сечі, висіву із зіву на дифтерію, висіву калу на збудників кишкових інфекцій, ентеробіоз; довідка від лікаря-психіатра про стан психічного здоров'я (тощо).

Також важливою умовою є те, що до центру не приймаються діти, які знаходяться у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, мають психічні розлади, проявляють симптоми гострої фази хвороби або загострення хронічних захворювань. Також не приймаються діти, які вчинили правопорушення, і стосовно них існують відомості про рішення компетентних органів чи посадових осіб щодо затримання, арешту чи направлення до приймального-розподільника для неповнолітніх.

Всі аспекти перебування дітей у центрі регулюються внутрішніми правилами, які затверджуються директором центру. Діти, які приймаються в центр, отримують достатнє харчування та, при необхідності, відповідний одяг залежно від сезону. Забезпечення харчуванням дітей, включаючи дієтичне харчування, здійснюється відповідно до норм, що встановлені для навчальних закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Надання медичної допомоги, як стаціонарної, так і амбулаторної, дітям у центрі, забезпечується за допомогою державних та комунальних закладів охорони здоров'я.

Характеристика професійного статусу практичного психолога: До обов'язків практичного психолога у центрі соціально-психологічної реабілітації №1 входить: ознайомлення із загальною законодавчою базою, яка регулює психологічну допомогу та консультування в соціальних установах, це може включати закони, що стосуються прав та захисту дітей, прав людини, освіти, соціального захисту та інші відповідні правові акти. Аналіз внутрішніх нормативних документів соціальної установи, таких як положення, регламенти, інструкції, що стосуються діяльності практичного психолога. Визначення конкретних завдань, функцій та відповідальностей практичного психолога в рамках соціальної установи. Звертання до етичних кодексів та стандартів психологів, які можуть визначати професійну поведінку та стандарти надання послуг у контексті соціальної установи. Розгляд вимог до ведення документації та звітності про проведену роботу. Це включає відомості про консультації, психологічні дослідження, звіти та інші документи, які стосуються діяльності практичного психолога.

Функціональні обов'язки практичного психолога: Психологічне консультування, проведення психологічних досліджень, робота з групами (тренінги, сесії, тощо). Психологічна реабілітація, документаційна робота, психологічна експертиза.

Режим роботи практичного психолога у соціальній установі. Практичний психолог працює за стандартним графіком відповідно до

робочих годин установи. З понеділка по п'ятницю з 09:00 до 18:00. Індивідуальні консультації, групові тренінги, сесії тощо, проводиться відповідно до узгодженого графіку.

Характеристика системи взаємодії «практичний психолог-клієнт»:

Як тільки підлітка зараховують до центру практичний психолог обов'язково проводить з ним спершу бесіду, де встановлюється первинний контакт. Тобто психолог активно слухає дитину, демонструючи інтерес до її історій та почуттів. Для більшого комфорту психолог створює сприятливу атмосферу для дитини, щоб та відчувала себе зручно і безпечно. І пізніше психолог переходить до етапу встановлення довіри та емпатії, щоб забезпечити ефективний процес співпраці.

Практичний психолог дотримується професійної етики, тобто практичний психолог дотримується принципу конфіденційності, забезпечуючи надійність та безпеку особистої інформації клієнта. Психолог нікому не повідомляє з якою історією поступила дитина до центру (це конфіденційно), психолог нікому не повідомляє про розповіді дитини йому, її страхи, переживання, тощо. Психолог утримується від суджень та виявляє повагу до різниці в думках, психолог не критикує дитину, а поважає її думки і ставлення щодо тієї чи іншої ситуації.

Якщо психолог в ході консультації розуміє, що дитині потрібно більше допомоги, яка включає в себе глибокий аналіз та подолання причин психологічних труднощів, він може запропонувати довготривалу допомогу. Якщо ж психолог розуміє, що зможе за короткотривалу допомогу надати клієнту підтримку та поради в невеликі строки, які будуть спрямовані на подолання конкретних проблем чи стресу, то потреби в довготривалій допомозі немає.

ЗРАЗОК ЗВІТУ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ВІРТУАЛЬНОЇ ЕКСКУРСІЇ «Київська міська наркологічна клінічна лікарня «Соціотерапія»

Комунальне некомерційне підприємство «Київська міська наркологічна клінічна лікарня «Соціотерапія» (КНП «КМНКЛ «Соціотерапія») є провідним закладом охорони здоров'я в Києві, що спеціалізується на наданні комплексної допомоги пацієнтам із залежністю від психоактивних речовин.

Установа поєднує методи наркології, психіатрії, психології та соціальної реабілітації, що дозволяє забезпечити ефективне лікування залежності на всіх її етапах – від детоксикації до повної соціальної адаптації.

Психіатричне відділення лікарні відіграє ключову роль у лікуванні психічних розладів, пов'язаних із вживанням наркотиків, включаючи абстинентний синдром, психози, депресії та розлади особистості.

Основні категорії пацієнтів

У психіатричне відділення КНП «Соціотерапія» найчастіше потрапляють:

- Особи з важкою наркотичною залежністю, які перебувають у стані абстиненції («ломки»).
- Пацієнти з психотичними розладами, спричиненими вживанням наркотиків (наприклад, амфетамінові психози, шизофреноподібні стани).
- Люди з хронічною наркотичною залежністю, які мають вторинні психічні розлади (депресії, тривожні розлади, суїцидальні думки).
- Пацієнти, які проходять примусове лікування за рішенням суду.
- Особи, які звернулися добровільно з метою позбутися залежності та отримати психіатричну допомогу.

Особливістю КМНКЛ «Соціотерапія» є наявність цілісної системи безкоштовного обслуговування наркологічних хворих та членів їхніх родин, яка включає різноманітні підходи від біологічно спрямованих, включаючи реанімацію, до сучасних психологічних професійних програм, а також підрозділів, побудованих на принципах колективної відповідальності хворих (терапевтичні спільноти).

Цей системний підхід забезпечує ефективне лікування та реабілітацію пацієнтів. Крім того, лікарня активно займається реабілітацією пацієнтів з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР).

У кризовому центрі «Соціотерапія» працюють досвідчені психологи, які надають індивідуальні та групові консультації, допомагаючи військовим та цивільним подолати наслідки травматичних подій. Курс реабілітації від ПТСР є безкоштовним, стаціонарного типу, тривалістю один місяць, з триразовим харчуванням. Завдяки комплексному підходу до лікування та реабілітації, КМНКЛ «Соціотерапія» забезпечує пацієнтам можливість повернутися до повноцінного життя, відновлюючи їхнє ментальне та фізичне здоров'я.

Лікування та реабілітація пацієнтів у Київській міській наркологічній клінічній лікарні «Соціотерапія» базуються на комплексному підході. Це означає, що залежність розглядається не тільки як медична, а й як психологічна та соціальна проблема.

Основні завдання КНП «КМНКЛ «Соціотерапія» щодо наркозалежних:

1. Лікування та медична допомога
 - Проведення детоксикації організму.
 - Надання медикаментозного лікування (у т.ч. замісної підтримувальної терапії – ЗПТ).
 - Стаціонарне та амбулаторне лікування залежності.
2. Психологічна та психотерапевтична підтримка
 - Індивідуальне та групове консультування наркозалежних.
 - Психокорекція та психотерапія для формування мотивації до лікування.
 - Психологічна реабілітація та адаптація після лікування.
3. Реабілітація та соціальна адаптація
 - Допомога у поверненні до соціального життя та відновленні соціальних зв'язків.
 - Профорієнтаційна підтримка та сприяння працевлаштуванню.
 - Проведення тренінгів з навичок тверезого життя.
4. Профілактика та освітня робота
 - Проведення профілактичних заходів щодо попередження вживання наркотичних речовин.
 - Поширення інформації про шкоду наркотиків та методи боротьби із залежністю.
 - Взаємодія із родичами залежних для їх інформування та залучення у процес лікування.

5. Медико-соціальна допомога

- Соціальний супровід та допомога у відновленні документів.
- Надання кризової допомоги у важких випадках залежності.

Таким чином, заклад працює не лише над лікуванням фізичної залежності, а й над психологічною та соціальною реабілітацією наркозалежних, допомагаючи їм повернутися до повноцінного життя.

Робота з психологом допомагає усвідомити причини залежності та навчитися жити без наркотиків чи алкоголю.

Індивідуальна психотерапія

- Виявлення особистих причин залежності.
- Формування мотивації до тверезого життя.
- Робота з супутніми психічними розладами (тривожність, депресія, ПТСР).

Групова терапія

- Взаємна підтримка серед людей із подібними проблемами.
- Робота за принципами програми «12 кроків».
- Навчання комунікативним навичкам і вирішенню конфліктів.

Родинна терапія

- Відновлення довіри між пацієнтом і його сім'єю.
- Навчання рідних правильній підтримці під час реабілітації

КМНКЛ «Соціотерапія» пропонує повний цикл реабілітації – від медичного лікування до соціальної адаптації. Це дає пацієнтам шанс не тільки подолати залежність, а й почати нове життя.